

Андрій СОВА
доцент кафедри олімпійської освіти
Львівський державний університет
фізичної культури імені Івана Боберського,
м. Львів, Україна

**ІВАН БОБЕРСЬКИЙ І МАНДРІВНИЦТВО
В ГАЛИЧИНІ
(НА ПРИКЛАДІ АКАДЕМІЧНОЇ ГІМНАЗІЇ У ЛЬВОВІ)**

*Витривалий мандрівник виходить на верх гори.
Спинайтеся завзято через перепони.
Іван Боберський*

14 серпня 2023 р. минуло 150 років від дня народження Івана Боберського (1873–1947) – державного, військово-політичного й громадського діяча, педагога, науковця, основоположника українського тіловиховання, спортсмена, журналіста, редактора, видавця, перекладача, мецената, фотографа, архівіста. У незалежній Україні його ім'я було повернено із забуття. Сприяли цьому також заходи, рішення та наукові студії викладачів Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського [5; 7; 10].

У запропонованих тезах із залученням широкої джерельної бази проаналізовано внесок І. Боберського в розвиток мандрівництва в Галичині на прикладі його праці в Академічній гімназії у Львові.

Закінчивши навчання у Граці, І. Боберський переїхав на сталий побут у Галичину. Перші кроки як педагог він зробив у IV Цісарсько-королівській гімназії у Львові (1899–1900) та Цісарсько-королівській гімназії у Дрогобичі (1900–1901). Саме в цих навчальних закладах І. Боберський почав використовувати набуті в Європі знання з німецької мови та теорії і методики фізичного виховання [9]. Упродовж 1900/1901 н. р.

він здійснив з учнями прогульки (піші мандрівки) Дрогобичиною, зокрема до Трускавця (з 1–6 класами), Борислава (з 1 класом), Стебника (з 4–5 класами), околицями Дрогобича (з 1–6 класами) [11]. Таким чином, на початку ХХ ст. І. Боберський проявив особливе зацікавлення до туризму, який поширювався тоді в українських середовищах Львова та Галичини.

Упродовж всієї своєї педагогічної праці в Академічній гімназії та її філії у Львові (1901–1918), приватній жіночій семінарії Українського педагогічного товариства (1903–1905) та українській жіночій гімназії сестер Василянок (1906–1914) у Львові І. Боберський зумів зробити чимало для освітнього розвитку української молоді [5; 7]. З-поміж іншого він запровадив у навчальний процес уроки гімнастики (руханки, фізичного виховання), заклав підвалини сучасного українського тіловиховання, заснувавши у 1906 р. «Український спортовий кружок» (УСК) [8].

Іван Боберський навчав уважності, дисциплінованості, відповідальності, ощадності, цілеспрямованості. Він був вимогливий до оточення. Водночас залишався приязним і доступним для гімназистів. На уроках руханки та в позаурочний час І. Боберський уміло поєднував елементи європейських систем гімнастики з українськими традиційними народними формами – іграми, забавами й розвагами. Він почав шукати й запроваджувати українські національні відповідники для означення іншомовних понять, що вживалися в тіловихованні (фізичному вихованні й спорті). Зокрема, саме заняття гімнастикою, основою якої є рухова активність, він називав «руханкою», ранкову гімнастику – «прорухом», зал для занять – «рухівнею», спорт – «змагом» тощо. Для означення туризму використовували терміни – «мандрівництво» або «туристика» [5, с. 471–476].

Іван Боберський особистим прикладом надихав українське гімназійне середовище до руханкових занять і до на-

вчання (у 1930 роках Євген Коновалець згадував, що найбільше вплинуло на формування його світогляду: «три найважливіші моменти моєї молодости це: проф[есор Іван] Боберський, акт Мирослава Січинського та знайомство з наддніпрянською еміграцією» [3, с. 20–22]). Неодноразово можна було побачити, як І. Боберський на уроках руханки (інколи вони відбувалися на «Кайзервальді» («Цісарському ліску»), «Вульці» та інших місцевостей Львова) та з членами УСК в позаурочний час бігав, грав з ними в копаний м'яч (футбол), ситківку (теніс), гаківку (хокей), їздив на лещетах (лижах), проводив з учнями піші мандрівки околицями Львова, містами й селами Галичини, у Карпатах. Так, 29 вересня 1910 р. він з 28 учнями 8-Б класу провів мандрівку навколо Львова [1]. 23 жовтня 1910 р. під проводом Івана Боберського та Романа Цеглинського 64 учні гімназії ознайомилися із виставкою будівництва і малярства в «Павільйоні штуки», де, між іншим, «оглянули модель на руский театр», виставлену професором Іваном Левинським. 5 травня 1913 р. І. Боберський з 24 учнями 8-А класу відбув шестигодинну мандрівку за межі Львова.

У львівському часописі «Діло» вдалося віднайти інформацію про мандрівку, яка відбулася 29 вересня 1910 р. [6]. Докладний її опис під назвою «З львівських прогульок» І. Боберський надрукував у трьох числах газети [2]. У цей день 28 учнів 8-Б класу під проводом І. Боберського відбули пішу мандрівку навколо Львова. Під час пізнавальної прогульки зпоміж іншого було зроблено декілька світлин. Світлив учень 8-Б класу Михайло Желехівський, про якого Іван Боберський писав: «Много часу по дорозі забрали не лише відпочинки але також знимки нашого дослідника природи. Сьвітлив (фотографував) нас на шістьох місцях. Хто знає, чи котра сьвітлина удасть ся. Доля переслідує аматорів немилосердно. Але при кожній уставці убавили ся ми весело і з себе і з пана артиста» [2]. На той час у 8-Б класі навчалось 40 учнів. Відомі

їхні прізвища: Стефан Юліан Андрусечко, Дмитро Басевич, Михайло Желехівський, Андрій Калимон, Володимир Котецький, Іван Крук, Іван Литвин, Михайло Ліщинський, Богдан Всеволод Питлик, Орест Еміліан Попович, Михайло Равка, Стефан Раствацький, Роман Рибчак, Володимир Руденський, Ярослав Александр Секеля, Михайло Семків, Василь Сидорович, Омелян Спачинський, Андрій Стронціцький, Олексій Тершаковець, Лев Тиховський, Остап Чорний, Михайло Чорняба, Михайло Шкільник, Іван Якубовський та ін.

Під час цієї та інших мандрівок, які проводив І. Боберський з учнями Академічної гімназії та її філії у Львові, окрім фізичного гарту, молодь дізнавалася про історію рідного краю і традиції його мешканців. Зокрема, і через мандрівництво І. Боберський усе робив для того, щоб молодь Академічної гімназії формувалася як національно свідомі українці.

Серед афоризмів І. Боберського в контексті теми на велику увагу заслуговують такі: «Задачею “Січій” і “Соколів” не є фрази а розбудження і плекання в громадянстві рухливости, народньої свідомости, при допомозі руханки, змагу, гор, пласту, мандрівництва», «Витривалий мандрівник виходить на верх гори. Спинаяться завзято через перепони» [4, с. 32].

Список використаних джерел

1. Боберський І. Гімнастика. *Звіт дирекції ц. к. академічної гімназії у Львові за шкільний рік 1910/1911*. Львів: Накладом наукового фонду, 1911. С. 20.

2. Боберський І. З львівських прогульок. *Діло*. Львів, 1910. 3 н. ст. жовтня (20 ст. ст. вересня). Чис. 219. С. 6–7; 4 н. ст. жовтня (21 ст. ст. вересня). Чис. 220. С. 7; 5 н. ст. жовтня (22 ст. ст. вересня). Чис. 221. С. 7.

3. Грицай О. Життя і діяльність Євгена Коновальця до революції 1917 року. *Євген Коновалець та його доба*. Мюнхен: Видання фундації ім. Євгена Коновальця, 1974. С. 17–44.

4. Сова А. Іван Боберський (1873–1947): український націєтворець. Львів; Дрогобич, 2023. 72 с.
5. Сова А. Іван Боберський: суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність: монографія; Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України; Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського; Центр незалежних історичних студій. Львів, 2019. 512 с.
6. Сова А. Як Іван Боберський з учнями Академічної гімназії мандрував навколо Львова. URL: <https://photo-lviv.in.ua/yak-ivan-boberskyu-z-uchniamy-akademichnoi-himnazii-mandruvav-navkolo-lvova/> (дата звернення: 17.09.2021).
7. Сова А., Тимчак Я. Іван Боберський – основоположник української тіловиховної і спортової традиції. Львів: ЛДУФК; Апріорі, 2017. 232 с.
8. Сова А. Іван Боберський – засновник та ідейний натхненник Українського спортивного кружка в Академічній гімназії у Львові. *Науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис «Галичина»*. Івано-Франківськ, 2017. Ч. 29–30. С. 166–175.
9. Сова А. Педагогічна діяльність Івана Боберського в Дрогобицькій гімназії. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич: Коло, 2017. Вип. XIX–XX. С. 294–299.
10. Сова А. Професор Іван Боберський: життя, присвячене Україні (з нагоди 140-ліття від дня народження). *Пластовий шлях. Журнал пластової думки та інформації*. Львів, 2013. Чис. 3–4 (175–176). С. 56–58.
11. Nauka przedmiotyw nadobowiŃzkowych. *Sprawozdanie dyrekcji s. k. wyŃszego gimnazyum w Drohobyczu za rok szkolny 1901*. Drohobycz: Nakiadem funduszu szkolnego, 1901. S. 48–49.